

Η ΡΥΠΑΝΣΗ ΤΟΥ ΑΣΩΠΟΥ. ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΡΜΟΔΙΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ

Συγγραφέας: ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΠΑΛΙΑΣ

I. Πραγματικά δεδομένα

Η ρύπανση του Ασωπού ποταμού, των υπόγειων υδάτων και των εδαφών της περιοχής της Ανατολικής Αττικής και της Βοιωτίας με βιομηχανικά κυρίως υγρά απόβλητα συντελείται εδώ και 35 χρόνια. Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 ξεκίνησε η εγκατάσταση βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων στην άτυπη βιομηχανική περιοχή των Οινοφύτων, χωρίς να υπάρχουν οι αναγκαίες υποδομές, μετατρέποντας τον ποταμό σε αγωγό παροχέτευσης των ανεπεξέργαστων αποβλήτων τους. Από το 1969 βρίσκεται σε ισχύ Διάταγμα που χαρακτηρίζει τον Ασωπό ποταμό ως «αγωγό παροχέτευσης επεξεργασμένων λυμάτων», το οποίο επικαιροποιήθηκε με την υπ' αριθ. 19649/1979 απόφαση «περί διαθέσεως υγρών βιομηχανικών αποβλήτων και λυμάτων στο Βόρειο και Νότιο Ευβοϊκό Κόλπο, καθώς και στους αντίστοιχους Κόλπους Μαλιακό και Πεταλίων» (ΦΕΚ 1136 Β' της 27.12.1979).

Η ρύπανση για την οποία κάναμε λόγο παραπάνω εντοπίζεται κυρίως στο Νομό Βοιωτίας, αφορά όμως και θίγει κυρίως περιοχές της Ανατολικής Αττικής. Περίπου 286 μεταποιητικές μονάδες λειτουργούν στην ευρύτερη περιοχή, οι περισσότερες των οποίων εντοπίζονται στις περιοχές Οινοφύτων και Σχηματαρίου. Σε αυτές συγκαταλέγονται, όπως διαπιστώθηκε από παλαιότερη μελέτη του ΕΜΠ, κλωστοϋφαντουργικές μονάδες, επιμεταλλωτήρια, βυρσοδεψεία, χημικές βιομηχανίες, μονάδες παραγωγής τροφίμων, βαφεία, μεταλλοβιομηχανίες κ.ά, που απορρίπτουν τα υγρά απόβλητά τους χωρίς επεξεργασία στον Ασωπό ποταμό ή στον υδροφόρο ορίζοντα με άμεση ή έμμεση απόρριψη.

Η μακροχρόνια λοιπόν ρύπανση της περιοχής έχει μολύνει τόσο τα επιφανειακά

ύδατα όσο και τα υπόγεια από τα οποία υδρεύονται οι κάτοικοι των περιοχών της κοιλάδας του Ασωπού. Το τελευταίο χρονικό διάστημα εντοπίστηκαν συγκεντρώσεις βαρέων μετάλλων μεταξύ των οποίων συγκεντρώσεις εξασθενούς χρωμίου, που είναι αποδεδειγμένα καρκινογόνο. Ενδεικτικά, βρέθηκε στο 3ο αντλιοστάσιο του Δήμου Οινοφύτων ολικό χρώμιο 53,8 mg/l, εξασθενές χρώμιο 51 mg/l και νιτρικά 76,5 mg/l. Στο 4ο αντλιοστάσιο Οινοφύτων βρέθηκε ολικό χρώμιο 54,9 mg/l και εξασθενές χρώμιο 47,9 mg/l. Στο δίκτυο Οινοφύτων βρέθηκε χρώμιο 50,3 mg/l, εξασθενές χρώμιο 47,9 mg/l και νιτρικά 66,9 mg/l. Η ρύπανση επεκτάθηκε και πέραν των Οινοφύτων, εντοπίστηκαν δε υψηλές συγκεντρώσεις εξασθενούς χρωμίου στον Ωρωπό, στον Φάρο Αυλίδας, στην Τανάγρα και σε εννέα γεωτρήσεις στη Θήβα. Με βάση τα παραπάνω προκύπτει ότι η υδρογεωλογική λεκάνη, η οποία οριοθετείται από τις περιοχές Αυλίδας, Τανάγρας, Σχηματαρίου, Οινοφύτων, Αυλώνα, Συκαμίνου και Ωρωπού, έχει ρυπανθεί σε τέτοιο σημείο ώστε οι κίνδυνοι για το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία να είναι ορατοί και εξαιρετικά σημαντικοί.

Μπροστά σ' αυτή την κατάσταση η δράση της διοίκησης χαρακτηρίζεται από αδράνεια, υστερήσεις και παραλείψεις. Θα πρέπει να τονίσουμε ότι η ύπαρξη του προβλήματος ήλθε στην επιφάνεια από τους πολίτες και την τοπική αυτοδιοίκηση των πληττόμενων περιοχών. Η κεντρική διοίκηση για πρώτη φορά ενεργοποιήθηκε το πρώτο εξάμηνο του 2004. Συγκεκριμένα, η νεοσύστατη τότε Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (ΕΥΕΠ) διενήργησε ελέγχους στην περιοχή, όπου διαπιστώθηκε σωρεία παρανομιών σε ό,τι αφορά στην απόρριψη ανεπεξέργαστων επικινδύνων αποβλήτων στον ποταμό και στα υπόγεια ύδατα και συντάχθηκαν Βεβαιώσεις Παράβασης, οι οποίες όμως ποτέ δεν εκτελέστηκαν. Στη συνέχεια, η κεντρική διοίκηση αδράνησε τελείως μέχρι που το ζήτημα έλαβε εκρηκτικές διαστάσεις, ιδίως από τον Ιούνιο του 2007. Το αρμόδιο ΥΠΕΧΩΔΕ δραστηριοποιήθηκε -ουσιαστικά- στις αρχές Νοεμβρίου 2007 και επέβαλε πρόστιμα σε 20 συγκεκριμένες επιχειρήσεις για παράνομη απόρριψη τοξικών και επικινδύνων αποβλήτων και κυρίως του εξασθενούς χρωμίου[1]. Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή δεν επεξεργάζονται τα απόβλητά τους, δεν τηρούν τις προϋποθέσεις και τους όρους της κοινοτικής νομοθεσίας. Είτε δεν διαθέτουν τις νόμιμες άδειες είτε τις διαθέτουν, χωρίς όμως να εκπληρώνουν τις απαιτήσεις της κοινοτικής νομοθεσίας.

Η δράση της διοίκησης περιορίστηκε μόνο στο μέτρο της επιβολής προστίμων, συνεχίζοντας κατά τα άλλα να παραβιάζει την κοινοτική νομοθεσία αλλά και τις

σχετικές εθνικές ρυθμίσεις. Οι παραβιάσεις της είναι συστηματικές και συνεχείς, συνίστανται δε στην παράλειψη λήψης μέτρων: α) για την προστασία της πτηνοπανίδας της περιοχής, β) για να εμποδιστεί ή να περιοριστεί η εισαγωγή στα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα των επικινδύνων ουσιών, γ) για τη διάθεση των τοξικών και επικινδύνων αποβλήτων που παράγονται από μονάδες της ευρύτερης περιοχής του Ασωπού (τύποι και ποσότητες αποβλήτων, χώροι προσωρινής και οριστικής αποθήκευσης και μέθοδοι επεξεργασίας), δ) για την ποιότητα του πόσιμου νερού, η οποία να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της κοινοτικής νομοθεσίας, και ε) για την πρόληψη και την αποκατάσταση των υδάτων (επιφανειακών και υπόγειων) και των εδαφών που έχουν ρυπανθεί από τις απορρίψεις των τοξικών και επικινδύνων αποβλήτων.

II. Παραβιάσεις της κοινοτικής νομοθεσίας

1. Παραβίαση της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών^[2], όπως τροποποιήθηκε και ισχύει

1. Σύμφωνα με την 9η αιτιολογική σκέψη της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ «η διαφύλαξη, η διατήρηση ή η αποκατάσταση μιας επαρκούς ποικιλίας και εκτάσεως οικοτόπων είναι απαραίτητες για τη διατήρηση όλων των ειδών των πτηνών».

2. Το άρθρο 3, παράγραφος 1 της οδηγίας προβλέπει ότι, λαμβανομένων υπόψη των οικονομικών και ψυχαγωγικών απαιτήσεων, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα με σκοπό να διαφυλαχθεί, διατηρηθεί ή αποκατασταθεί για όλα τα αναφερόμενα στο άρθρο 1 είδη πτηνών μια επαρκής ποικιλία και επιφάνεια οικοτόπων.

3. Το άρθρο 4, παράγραφος 1 της οδηγίας ορίζει ότι για τα είδη που αναφέρονται στο παράρτημα I προβλέπονται μέτρα ειδικής διατήρησης, που αφορούν στον οικότοπό τους, για να εξασφαλιστεί η επιβίωση και η αναπαραγωγή των ειδών αυτών στη ζώνη εξαπλώσεώς τους. Τα κράτη μέλη κατατάσσουν κυρίως σε ζώνες

ειδικής προστασίας τα εδάφη τα πιο κατάλληλα, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση αυτών των ειδών πτηνών.

4. Το άρθρο 4, παράγραφος 2 της οδηγίας ορίζει ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν ανάλογα μέτρα για τα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα Ι, των οποίων η έλευση είναι τακτική, όσον αφορά τις περιοχές αναπαραγωγής, αλλαγής φτερώματος και διαχειμάσεως, και τις ζώνες όπου βρίσκονται οι σταθμοί κατά μήκος των οδών αποδημίας. Για το σκοπό αυτό τα κράτη αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην προστασία των υγροτόπων, ιδίως όσων έχουν διεθνή σπουδαιότητα.

5. Τέλος, το άρθρο 4, παράγραφος 4 της ίδιας οδηγίας ορίζει ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να αποφύγουν στις ζώνες προστασίας που προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2 τη ρύπανση ή τη φθορά των οικοτόπων, καθώς και τις επιζήμιες για τα πτηνά διαταράξεις, όταν αυτές έχουν σημαντικές συνέπειες σε σχέση με τους στόχους του άρθρου αυτού. Περαιτέρω, οφείλουν να προσπαθήσουν επίσης να αποφεύγουν τη ρύπανση ή τη φθορά των οικοτόπων και έξω από τις ζώνες προστασίας.

6. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων τα κράτη μέλη έχουν διακριτική ευχέρεια να ορίζουν ζώνες προστασίας, η οποία περιορίζεται όμως μόνο στα ορνιθολογικά κριτήρια. Η υποχρέωση λοιπόν να ορίζονται ζώνες ειδικής προστασίας είναι απόλυτη[3].

7. Τα ορνιθολογικά κριτήρια αποτελούν επαρκώς σαφή βάση για να υπάρξει υποχρέωση του κράτους μέλους να προβεί στον καθορισμό μιας περιοχής ως ζώνης ειδικής προστασίας. Εάν δεν το πράξει, παραβιάζει το άρθρο 4, παράγραφος 1 της οδηγίας[4]. Περαιτέρω, η ρύπανση των οικοτόπων κυρίως με τις εκχύσεις αποβλήτων που περιέχουν τοξικές και επικίνδυνες ουσίες έχουν σημαντικές επιβλαβείς επιπτώσεις στην ποιότητα των υδάτων άρα και στο οικοσύστημα της περιοχής. Η μη λήψη των κατάλληλων μέτρων προς αποφυγή της ρύπανσης ή της καταστροφής των οικοτόπων παραβιάζει το άρθρο 4, παράγραφος 4 της οδηγίας[5].

8. Σε μελέτη για την πτηνοπανίδα που υπάρχει στον υγρότοπο του Ασωπού ποταμού, την οποία έχουν στη διάθεσή τους το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων,

αναφέρεται ότι εντοπίστηκαν 141 είδη πτηνών από τα οποία τα 31 εντάσσονται στο παράρτημα I της οδηγίας[6]. Αντί λοιπόν η κεντρική διοίκηση να προβεί στον καθορισμό του υγρότοπου του Ασωπού ποταμού ως ζώνης ειδικής προστασίας, διατήρησε σε ισχύ το Διάταγμα που χαρακτηρίζει τον Ασωπό ποταμό ως «αγωγό παροχέτευσης επεξεργασμένων λυμάτων», το οποίο επικαιροποιήθηκε με την υπ' αριθ. 19649/1979 απόφαση «περί διαθέσεως υγρών βιομηχανικών αποβλήτων και λυμάτων στο Βόρειο και Νότιο Ευβοϊκό Κόλπο, καθώς και στους αντίστοιχους Κόλπους Μαλιακό και Πεταλίων» (ΦΕΚ 1136 Β' της 27.12.1979). Παράλληλα, δεν έλαβε κανένα κατάλληλο μέτρο για αποφυγή της ρύπανσης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων κα εδαφών της περιοχής, όπως αναλυτικά αναφέραμε παραπάνω (υπό στ. I)

9. Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέλειψε να κατατάξει τον υγρότοπο του Ασωπού ποταμού σε ζώνη ειδικής προστασίας. Επίσης παρέλειψε να λάβει τα κατάλληλα μέτρα προς αποφυγή της ρύπανσης ή της καταστροφής των οικοτόπων της ζώνης αυτής. Συνεπώς, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ[7].

2. Παραβίαση της Οδηγίας 2006/11/ΕΚ για τη ρύπανση που προκαλείται από ορισμένες ουσίες που εκχέονται στο υδάτινο περιβάλλον της Κοινότητας[8]

1. Το άρθρο 3 της οδηγίας ορίζει ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την εξάλειψη ή τη μείωση της ρύπανσης των επιφανειακών υδάτων, η οποία προέρχεται από τις επικίνδυνες ουσίες που περιλαμβάνονται στο παράρτημα της οδηγίας (για την εξάλειψη ο κατάλογος I και για τη μείωση ο κατάλογος II).

2. Το άρθρο 4 της οδηγίας ορίζει ότι οποιαδήποτε απόρριψη, η οποία μπορεί να περιέχει μια από τις ουσίες του καταλόγου I, υπόκειται σε προηγούμενη άδεια από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους και ότι με την ανωτέρω άδεια καθορίζονται τα πρότυπα απόρριψης των ουσιών αυτών.

3. Το άρθρο 5 της οδηγίας ορίζει τα σχετικά με τα πρότυπα απόρριψης, στη δε παράγραφο 4 του ιδίου άρθρου ορίζεται ότι, αν δεν τηρούνται τα πρότυπα απόρριψης,

η αρμόδια αρχή λαμβάνει όλα τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσει την τήρηση των όρων της άδειας και, αν απαιτείται, για να απαγορεύσει την απόρριψη.

4. Στο άρθρο 10 της οδηγίας ορίζεται ότι η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους προβαίνει σε απογραφή των απορρίψεων, οι οποίες μπορεί να περιέχουν ουσίες του καταλόγου I.

5. Στον κατάλογο I που αναφέρεται στο Παράρτημα I της οδηγίας ορίζεται ότι περιλαμβάνονται «ουσίες που έχουν αποδεδειγμένα καρκινογόνο ιδιότητα μέσα στο υδάτινο περιβάλλον ή μέσω αυτού» (αριθ. 4 του καταλόγου I). Σ' αυτή την κατηγορία εμπίπτει το εξασθενές χρώμιο, σύμφωνα με την US Environmental Protection Agency[9].

6. Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέλειψε να λάβει τα κατάλληλα μέτρα και συγκεκριμένα: α) Δεν απαίτησε από τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή να λάβουν άδεια σύμφωνα με τα άρθρα 4, 5 και 6 της οδηγίας. β) Δεν προέβη στην απαγόρευση της απόρριψης του εξασθενούς χρωμίου εν όψει του γεγονότος ότι δεν έχουν οριστεί στις άδειες τα πρότυπα απόρριψης ούτε συνεπώς τηρούνται αυτά τα πρότυπα, όπως επιβάλλει το άρθρο 5, παράγραφος 5 τα οδηγίας. γ) Η αρμόδια αρχή δεν προέβη σε απογραφή των απορρίψεων, όπως επιβάλλει το άρθρο 10 της οδηγίας. Συνεπώς, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 3, 4, 5, 6 και 10 της οδηγίας 2006/11/EK.

3. Παραβίαση της Οδηγίας 80/68/ΕΟΚ περί προστασίας των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση που προέρχεται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες[10], όπως τροποποιήθηκε

1. Στο άρθρο 3 της οδηγίας ορίζεται ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να εμποδίσουν την εισαγωγή στα υπόγεια ύδατα των ουσιών του καταλόγου I ή να περιορίσουν την ως άνω εισαγωγή των ουσιών του καταλόγου II ώστε να αποφευχθεί η ρύπανση των υδάτων.

2. Στο άρθρο 4, παράγραφος 1 της οδηγίας ορίζεται ότι τα κράτη μέλη: α)

Απαγορεύουν κάθε άμεση απόρριψη ουσιών που αναφέρονται στον κατάλογο Ι. β) Υποβάλλουν σε προκαταρκτική έρευνα τις ενέργειες διαθέσεως των ουσιών που είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε έμμεση απόρριψη και με βάση τα αποτελέσματα απαγορεύουν αυτές τις ενέργειες ή δίνουν άδεια υπό τον όρο ότι θα εμποδιστεί η έμμεση απόρριψη.

3. Στο άρθρο 7 της οδηγίας ορίζεται ότι οι προκαταρκτικές έρευνες των άρθρων 4 και 5 πρέπει να περιλαμβάνουν μια μελέτη των υδρογεωλογικών συνθηκών της αντίστοιχης ζώνης, της διηλιστικής ικανότητας του εδάφους και του υπεδάφους, των κινδύνων ρύπανσης και να καθορίζουν κατά πόσο η απόρριψη στα ύδατα αυτά αποτελεί κατάλληλη λύση.

4. Το άρθρο 12, παράγραφος 2 ορίζει ότι, αν οι όροι που επιβάλλονται για μια άδεια δεν τηρηθούν, η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους παίρνει τα αναγκαία μέτρα, ώστε οι όροι αυτοί να ικανοποιηθούν και, αν είναι αναγκαίο, ανακαλεί την άδεια.

5. Το άρθρο 13 της οδηγίας ορίζει ότι τα κράτη μέλη ελέγχουν την τήρηση των όρων που επιβάλλονται για τις άδειες καθώς και τις επιπτώσεις των απορρίψεων στα υπόγεια ύδατα.

6. Το άρθρο 18 της οδηγίας ορίζει ότι η εφαρμογή των μέτρων που λαμβάνονται δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να έχει σαν αποτέλεσμα την άμεση ή έμμεση πρόκληση ρυπάνσεως των υπόγειων υδάτων.

7. Στον κατάλογο Ι που αναφέρεται στο Παράρτημα της οδηγίας ορίζεται ότι περιλαμβάνονται «ουσίες που έχουν αποδεδειγμένα καρκινογόνο, μεταλλαξιογόνο ή τερατογόνο ιδιότητα μέσα στο υδάτινο περιβάλλον ή μέσω αυτού» (αριθ. 4 του καταλόγου Ι). Σ' αυτή την κατηγορία εμπίπτει το εξασθενές χρώμιο, σύμφωνα με την US Environmental Protection Agency[11].

8. Από το σύνολο των προεκτεθέντων και με βάση το πραγματολογικό υλικό (ανωτέρω υπό στοιχεία Ι) προκύπτει ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέλειψε να λάβει τα κατάλληλα μέτρα και συγκεκριμένα: α) Δεν προέβη σε συγκεκριμένες ενέργειες, ώστε να αποφευχθεί η άμεση απόρριψη στα υπόγεια ύδατα του εξασθενούς χρωμίου, ούτε προέβη σε πλήρη προκαταρκτική έρευνα για τους κινδύνους μόλυνσεως και

αλλοιώσεως της ποιότητας των υπόγειων υδάτων λόγω της απορρίψεως ουσιών περιλαμβανόμενων στους καταλόγους I και II[12]. β) Δεν έλαβε τα αναγκαία μέτρα για να τηρηθούν οι όροι των αδειών και δεν ανακάλεσε τις άδειες, δεδομένου ότι αποδεδειγμένα έχουν ρυπανθεί τα υπόγεια ύδατα με εξασθενές χρώμιο, οι δε επιχειρήσεις δεν συμμορφώνονται προς τις απαιτήσεις της κοινοτικής και της εθνικής νομοθεσίας. γ) Δεν έλεγξε κατά πόσον έχουν επιβληθεί και τηρούνται οι όροι των αδειών ούτε έλεγξε τις επιπτώσεις των απορρίψεων στα υπόγεια ύδατα. δ) Η εφαρμογή των μέτρων που λήφθηκαν δεν ήταν η αναγκαία και κατάλληλη, με συνέπεια να έχουν οδηγήσει στην άμεση και έμμεση ρύπανση των υπόγειων υδάτων αντί να την αποτρέψουν. Συνεπώς, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 3, 4, 5, 7, 12, 13 και 18 της οδηγίας 80/68/ΕΟΚ.

4. Παραβίαση της Οδηγίας 91/689/ΕΟΚ για τα επικίνδυνα απόβλητα[13] όπως τροποποιήθηκε, και της Οδηγίας 2006/12/ΕΚ για τα στερεά απόβλητα[14]

1. Το άρθρο 3 της οδηγίας 91/689/ΕΟΚ ορίζει ότι φορείς ή επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν τη διάθεση των δικών τους αποβλήτων πρέπει να διαθέτουν άδεια από την αρμόδια αρχή, η οποία να αφορά στα στοιχεία που περιλαμβάνονται στο άρθρο 9 της οδηγίας 2006/12/ΕΚ που κωδικοποιεί την οδηγία 75/442/ΕΟΚ για τα στερεά απόβλητα.

2. Το άρθρο 4, παράγραφος 1 της οδηγίας 91/689/ΕΟΚ ορίζει ότι οι εγκαταστάσεις ή επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν, μεταξύ των άλλων, και τη διάθεση των αποβλήτων τους υπόκεινται στους προσήκοντες ελέγχους από τις αρμόδιες αρχές. Στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι οι παραγωγοί επικινδύνων αποβλήτων πρέπει να τηρούν μητρώο, στο οποίο πρέπει να σημειώνονται τα περιλαμβανόμενα στο άρθρο 14 της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2006/12/ΕΚ.

3. Το άρθρο 5 της οδηγίας 2006/12/ΕΚ, που έχει εν προκειμένω εφαρμογή, ορίζει ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να δημιουργηθεί ολοκληρωμένο και κατάλληλο δίκτυο εγκαταστάσεων διάθεσης των αποβλήτων, που

λαμβάνει υπόψη τις καλύτερες διαθέσιμες τεχνολογίες που δεν συνεπάγονται υπερβολικό κόστος. Σύμφωνα με το ΔΕΚ η σύσταση αυτού του δικτύου, σε συνδυασμό με τη σύνταξη σχεδίου διαχείρισης κατά το άρθρο 7 της οδηγίας 2006/12/EK, καθιστά δυνατή τη διάθεση των αποβλήτων σε κάποια από τις πλησιέστερες εγκαταστάσεις και αποτελεί ένα από τους στόχους της οδηγίας αυτής[15]. Περαιτέρω, το άρθρο 8 της οδηγίας 2006/12/EK ορίζει ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα, προκειμένου ο κάτοχος των αποβλήτων να τα παραδίδει σε ιδιωτικό ή δημόσιο φορέα συλλογής ή σε επιχείρηση που διεξάγει τις εργασίες διάθεσης ή αξιοποίησης.

4. Το άρθρο 6 της οδηγίας 91/689/EOK ορίζει ότι οι αρμόδιες αρχές καταρτίζουν σχέδια για τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων, τα οποία και δημοσιεύουν.

5. Το παράρτημα II της οδηγίας 91/689/EOK προσδιορίζει τα συστατικά που καθιστούν τα απόβλητα επικίνδυνα όταν έχουν τα χαρακτηριστικά του Παραρτήματος III. Το εξασθενές χρώμιο περιλαμβάνεται στα ως άνω συστατικά (C3) δοθέντος ότι είναι καρκινογόνο[16] ανταποκρίνεται στο χαρακτηρισμό του Παραρτήματος III (H7). Αυτό άλλωστε προκύπτει και από το Παράρτημα της Απόφασης της Επιτροπής αριθ. 2000/532, όπως τροποποιήθηκε με τις Αποφάσεις αριθ. 2001/118/EK, 2001/119/EK και 2001/573/EK της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων [Ευρωπαϊκός Κατάλογος Αποβλήτων].

6. Σύμφωνα με την κοινοτική νομολογία, μολονότι το άρθρο 4, παράγραφος 1 της οδηγίας 2006/12/EK[17] δεν αναφέρει επακριβώς το συγκεκριμένο περιεχόμενο των μέτρων που πρέπει να ληφθούν για να εξασφαλίζεται ότι η διάθεση των αποβλήτων θα πραγματοποιείται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον, δεσμεύει εν τούτοις τα κράτη μέλη ως προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, αφήνοντάς τους παράλληλα ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως κατά την αξιολόγηση τέτοιων μέτρων. Ωστόσο, η σημαντική επιδείνωση της κατάστασης του περιβάλλοντος επί μακρό χρονικό διάστημα χωρίς την παρέμβαση των αρμόδιων αρχών σημαίνει κατ' αρχάς ότι το οικείο κράτος υπερέβη το περιθώριο εκτιμήσεως που του παρέχει αυτή η διάταξη[18]. Περαιτέρω, σύμφωνα πάντοτε με την κοινοτική νομολογία, το άρθρο 4, παράγραφος 2 της οδηγίας 2006/12/EK επιβάλλει, συμπληρωματικά, συγκεκριμένη υποχρέωση στα κράτη μέλη να λαμβάνουν επί πλέον τα αναγκαία μέτρα για την απαγόρευση της εγκατάλειψης, της απόρριψης

και της ανεξέλεγκτης διάθεσης των αποβλήτων[19]. Συνεπώς, η υποχρέωσή τους να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα προς επίτευξη του επιδιωκόμενου από την οδηγία αποτελέσματος συνιστά επιτακτική υποχρέωση, η οποία επιβάλλεται τόσο από το άρθρο 249(3) ΕΚ όσο και από την ίδια την οδηγία[20].

7. Από το σύνολο των προεκτεθέντων και με βάση το πραγματολογικό υλικό (ανωτέρω υπό στοιχεία Ι) προκύπτει ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέλειψε να λάβει τα κατάλληλα μέτρα και συγκεκριμένα: α) Δεν προέβη στις αναγκαίες ενέργειες, ώστε οι παραγωγοί αποβλήτων να εφοδιαστούν με τις απαιτούμενες άδειες σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία. β) Δεν προέβη στους προσήκοντες ελέγχους των παραγωγών επικινδύνων αποβλήτων. γ) Δεν έλαβε τα απαιτούμενα μέτρα, ώστε να δημιουργηθεί ολοκληρωμένο και κατάλληλο δίκτυο εγκαταστάσεων διάθεσης των αποβλήτων και να υλοποιηθεί ο σχεδιασμός για τη διαχείριση των αποβλήτων αναφορικά τόσο με τις κατηγορίες, την ποσότητα και την προέλευση των επικινδύνων αποβλήτων που θα πρέπει να αξιοποιηθούν ή να διατεθούν όσο και με τον καθορισμό των κατάλληλων τοποθεσιών για τη διάθεση των επικινδύνων αποβλήτων. Περαιτέρω, δεν έλαβε τα αναγκαία μέτρα, ώστε οι κάτοχοι των αποβλήτων να τα παραδίδουν στους αρμόδιους φορείς ή επιχειρήσεις για τη διάθεση και την αξιοποίησή τους. δ) Αυτή η διοικητική πρακτική των παραπάνω παραλείψεων είναι πάγια και συνεχής και ως τέτοια συνιστά παραβίαση των αναφερόμενων στην παρούσα καταγγελία κοινοτικών διατάξεων[21]. Αυτές οι παραλείψεις ανατρέπουν το *effet utile* της οδηγίας, καθώς δεν έλαβε τα απαραίτητα ή επαρκή μέτρα για να επιτύχει το αποτέλεσμα που απαιτεί η οδηγία[22], δηλαδή να μην δημιουργείται κίνδυνος για την υγεία του ανθρώπου και για το περιβάλλον[23]. Συνεπώς, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 1, 3, 4, 6 και 7 της οδηγίας 91/689/ΕΟΚ και από τα άρθρα 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13 και 14 της οδηγίας 2006/12/ΕΚ.

5. Παραβίαση των άρθρων 249(3) ΕΚ και 10 ΕΚ και των οδηγιών 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων[24] και 2004/35/ΕΚ σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη[25]

1. Το άρθρο 249(3) ΕΚ προβλέπει ότι η οδηγία δεσμεύει κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται, όσον αφορά στο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά αφήνει την επιλογή του τύπου και των μέσων στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών. Πρέπει να υπομνησθεί ότι ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά των οδηγιών που παραβιάστηκαν (ανωτέρω υπό στ. 1 έως 4) αφορά στην επίτευξη ορισμένου αποτελέσματος, όπως αυτό προκύπτει από το κείμενο των οδηγιών.

2. Το άρθρο 10 ΕΚ προβλέπει, μεταξύ των άλλων, ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο κατάλληλο να εξασφαλίσει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Συνθήκη.

3. Σύμφωνα με την κοινοτική νομολογία και από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 249(3) ΕΚ και 10 ΕΚ, προκύπτει ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εξαλείφουν τις παράνομες συνέπειες της παραβίασης του κοινοτικού δικαίου. Την υποχρέωση αυτή υπέχει, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, κάθε όργανο του οικείου κράτους μέλους [\[26\]](#). Αυτό σημαίνει ότι υποχρεούνται να αποκαταστήσουν κάθε ζημία που συνδέεται αιτιωδώς με την παραπάνω παραβίαση [\[27\]](#).

4. Το άρθρο 6, παράγραφος 3 της οδηγίας 2004/35/ΕΚ ορίζει, μεταξύ των άλλων, ότι η αρμόδια αρχή απαιτεί τα μέτρα αποκατάστασης να λαμβάνονται από τον φορέα εκμετάλλευσης. Να σημειωθεί εδώ ότι από τις ρυπαίνουσες επιχειρήσεις έχουν προσδιοριστεί 20, όπως προκύπτει από το Δελτίο Τύπου του ΥΠΕΧΩΔΕ (7 Νοεμβρίου 2007). Η ζημία προϋπάρχει μεν της ημερομηνίας του άρθρου 19, παράγραφος 1 (πριν δηλαδή τις 30 Απριλίου 2007), όμως συνεχίζει να προκαλείται και μετά την ως άνω ημερομηνία. Επομένως, έχει εφαρμογή η εν λόγω οδηγία. Ωστόσο δεν θεσπίζεται υποχρέωση να λάβει η ίδια η αρμόδια αρχή τα μέτρα αποκατάστασης, καθώς αυτή εξικνείται μόνο στην παραπάνω απαίτηση και αυτή, συνεπώς, αποτελεί το αντικείμενο της παραβίασης της οδηγίας [\[28\]](#).

5. Το άρθρο 3, παράγραφος 2 της οδηγίας 2004/35/ΕΚ ορίζει ότι αυτή εφαρμόζεται υπό την επιφύλαξη αυστηρότερων διατάξεων της κοινοτικής νομοθεσίας που ρυθμίζουν δραστηριότητες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας. Στο Παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας ορίζεται ότι σ' αυτές τις δραστηριότητες υπάγεται και η απόρριψη ή διοχέτευση ρυπαντών σε επιφανειακά και υπόγεια ύδατα, για την οποία απαιτείται άδεια, εξουσιοδότηση ή καταχώρηση, σύμφωνα με την

οδηγία 2000/60/EK.

6. Το άρθρο 4, παράγραφος 6 της οδηγίας 2000/60/EK αποτελεί μια τέτοια αυστηρότερη διάταξη και σύμφωνα με τα παραπάνω τυγχάνει εφαρμογής. Κατά την ως άνω διάταξη και υπό τους όρους που προβλέπονται σ' αυτήν συνιστά *a contrario* παράβαση των απαιτήσεων της οδηγίας το γεγονός ότι δεν έχουν ληφθεί όλα τα πρακτικώς εφικτά μέτρα για την ευλόγως ταχύτερη αποκατάσταση του υδατικού συστήματος.

7. Από το σύνολο των προεκτεθέντων και με βάση το πραγματολογικό υλικό (ανωτέρω υπό στοιχεία Ι) προκύπτει ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέλειψε να λάβει τα κατάλληλα μέτρα και συγκεκριμένα: α) Δεν προέβη στη λήψη των αναγκαίων μέτρων, ώστε να αποκατασταθεί η ζημία που συνδέεται αιτιωδώς με την παραβίαση των οδηγιών (ανωτέρω υπό στοιχεία 1 έως 4). β) Δεν απαίτησε τη λήψη μέτρων αποκατάστασης από τους φορείς εκμετάλλευσης. γ) Δεν έλαβε όλα τα πρακτικώς εφικτά μέτρα για την ευλόγως ταχύτερη αποκατάσταση του υδατικού συστήματος. Συνεπώς, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 10 ΕΚ και 249(3) ΕΚ, το άρθρο 6 της οδηγίας 2004/35/EK και το άρθρο 4 της οδηγίας 2000/60/EK.

Με βάση τα παραπάνω μπορείτε να προβείτε στις δέουσες ενέργειες, ώστε να ακολουθηθεί η διαδικασία του άρθρου 226 ΕΚ.

[1] Βλ. Δελτίο Τύπου του ΥΠΕΧΩΔΕ της 7ης Νοεμβρίου 2007.

[2] ΕΕ L 103 της 25.4.1979, σ. 1. Μεταφέρθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την ΥΑ 414985/1985 (ΦΕΚ Β' 757/1985).

[3] Υπόθεση C-355/90, Επιτροπή κατά Ισπανίας [1993] Συλλ I-4221, παρ. 26.

[4] Υπόθεση C-374/98, Επιτροπή κατά Γαλλίας [2000] Συλλ I-10799, παρ. 26, 30.

[5] Υπόθεση C-355/90, Επιτροπή κατά Ισπανίας [1993] Συλλ I-4221, παρ. 52, 53, 57.

[6] Βλ. Εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ, 29-30 Σεπτεμβρίου 2007, σ. 20.

[7] Βλ. σχετ., G. Machin, *Protecting Bird Habitat of European Importance*, *Environmental Law Review*, No 6, 2004, σ. 174 επ., N. de Sadeleer, *EC Law and Biodiversity*, *JEEPL*, No 3, 2007, σ. 168 επ.

[8] ΕΕ L 64 της 4.3.2006, σ. 52.

[9] US EPA (1998), Toxicological Review of Hexavalent Chromium, p. 47-48. Διαθέσιμο στο <https://www.epa.gov/iriswebp/iris/toxreviews/0144-tr.pdf>

[10] ΕΕ L 20 της 26.1.1980, σ. 43. Μεταφέρθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την ΥΑ 26857/553/88 (ΦΕΚ Β' 196/1988).

[11] Βλ. υποσημείωση αριθ. 9.

[12] Υπόθεση C-248/05 Επιτροπή κατά Ιρλανδίας [2007] παρ. 54, μη δημοσιευθείσα στη Συλλογή.

[13] ΕΕ L 377 της 31.12.1991, σ. 20. Μεταφέρθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την ΥΑ αριθ. Η.Π.13588/725/2006 (ΦΕΚ Β' 383/2006).

[14] ΕΕ L 114 της 27.4.2006, σ. 9.

[15] Υποθέσεις C-53/02 και C-217/02 Commune de Braine le Château [2004] Συλλ I-3251, παρ. 33 και C-494/01 Επιτροπή κατά Ιρλανδίας [2005] Συλλ I-333, παρ. 149.

[16] Βλ. υποσημείωση αριθ. 9.

[17] Το οποίο έχει εν προκειμένω εφαρμογή δυνάμει του άρθρου 1 παράγραφος 2 της οδηγίας 91/689/ΕΟΚ.

[18] Υπόθεση C-365/99 Επιτροπή κατά Ιταλίας [1999] Συλλ I-7773, παρ. 67, 68 και υπόθεση C-318/98 Fornasar [2000] Συλλ I-4785, παρ. 38, 39.

[19] Υπόθεση C-318/98 Fornasar [2000] Συλλ I-4785, παρ. 40.

[20] Ibid., παρ. 41. Βλ., ομοίως, υπόθεση C-129/96 Inter-Environment Wallonie [1997] Συλλ I-7411, παρ. 40.

[21] Υπόθεση C-387/99 Επιτροπή κατά Γερμανίας [2004] Συλλ I-3751, παρ. 42.

[22] Υπόθεση C-62/00 Marks & Spencer [2002] Συλλ I-6325, υπόθεση C-103/00 Επιτροπή κατά Ελλάδος [2002] Συλλ I-1147, υπόθεση C-494/01 Επιτροπή κατά Ιρλανδίας [2005] Συλλ I-333 και υπόθεση C-304/02 Επιτροπή κατά Γαλλίας [2005] Συλλ I-6263.

[23] Άρθρο 1 οδηγίας 91/689/ΕΟΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 4 οδηγίας 2006/12/ΕΚ.

[24] ΕΕ L 327 της 22.12.2000, σ. 1.

[25] ΕΕ L 143 της 30.4.2004, σ. 56.

[26] Υπόθεση C-201/02 Wells [2004] Συλλ I-723, παρ. 64. Υπόθεση C-60/01 Επιτροπή κατά Γαλλίας [2002] Συλλ I-5879.

[27] Υπόθεση C-201/02 Wells [2004] Συλλ I-723, παρ. 66.

[28] Βλ. σχετικά *P. Wenneras*, *The Enforcement of EC Environmental Law*, Oxford University Press, 2007, σ. 140-149.